

Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

з

«Економічної теорії»

на тему:

«Взаємозв'язки між інфляцією та темпами економічного зростання»

Студента 2 курсу групи ФО-21
напряму підготовки «Фінанси і кредит»
Брик І. М.

Керівник:
ст.викл Вірковська Анастасія Андріївна

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Члени комісії	_____	_____
	(підпис)	(прізвище та ініціали)
	_____	_____
	(підпис)	(прізвище та ініціали)
	_____	_____
	(підпис)	(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні засади інфляції та її взаємозв'язок із економічним зростання.....	6
РОЗДІЛ 2. Практичні аспекти дослідження взаємозв'язку між інфляцією та темпами економічного зростання національної економіки.....	18
РОЗДІЛ 3. Проблеми стабілізації інфляційних процесів та перспективи економічного зростання в Україні.....	38
ВИСНОВКИ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність дослідження. На сьогодні є вельми актуальними і ще довгий час будуть залишатися такими питання подолання трансформаційного спаду економіки України і виведення її на траєкторію сталого і здорового економічного зростання. У самому процесі економічного спаду велику роль зіграли гіперінфляція і подальша грошово-кредитна політика, що призвели до руйнування не тільки частини економічного потенціалу, а й до підриву умов майбутнього економічного зростання. Проте придушення інфляції за будь-яку ціну не виправдовує себе, оскільки у цьому випадку до уваги не береться основна мета економічної політики – поступальний економічний ріст. Цільовим орієнтиром інфляції є встановлення науково обґрунтованого, раціонально вивіреного і оптимально допустимого рівня, що корелює із загальною державною політикою і не завдає шкоди або здійснює мінімальні затрати для економічного зростання й суспільного відтворення і дозволяє підвищувати з метою перспективного розвитку якість життя в країні. Допустимий рівень інфляції з позиції не погіршення якості життя становить 5-6%, а вірно обраний курс антиінфляційної політики та інноваційне інвестування у широкому контексті є найважливішими ресурсними факторами економічного зростання. Діалектика інфляційних процесів і економічного зростання зумовлює проведення дослідницького аналізу механізмів взаємодії двох зазначених економічних категорій у процесі макроекономічної стабілізації.

Зміна темпів інфляційних процесів може як стимулювати, так і гальмувати економічне зростання. У той же час і економічне зростання може впливати на зміну купівельної спроможності грошових коштів. Виникає необхідність дослідити при яких умовах це відбувається і що необхідно робити у тому чи іншому випадку. Актуальність названих питань підтверджується економічною практикою. Крім того на актуальність теоретичного дослідження названого взаємозв'язку вказує також безперервна дискусія в економічній

літературі про вплив інфляції на економічне зростання. Тому з метою вироблення та проведення найбільш ефективної грошово-кредитної політики в аспекті забезпечення здорового і стійкого зростання економіки розглянутий взаємозв'язок потребує теоретичного дослідження.

Аналіз науково-економічної літератури свідчить про те, що певною мірою вже розкрито проблему двох специфічно взаємопов'язаних показників – інфляції та економічного зростання – такими науковцями як А. Гальчинський, В. Геєць, І. Грицюк, Б. Данилишин, М. Жук, Б. Кваснюк, Н. Кухарська, Д. Медоус, О. Нікіфоров, О. Орленко, Л. Проданова, Ю. Пасічник, В. Попова, В. Стельмах, В. Філатов, В. Хорста ін. Водночас є підстави для висновку, що сучасні вчені й економісти ще недостатньо уваги приділяють комплексному характеру цього взаємозв'язку. Тому, зважаючи на актуальність і недостатню розробленість зазначеної проблеми нами було обрано тему дослідження: «Взаємозв'язок інфляції та темпів економічного зростання».

Об'єкт дослідження – взаємозв'язок інфляції та економічного зростання.

Предмет дослідження – особливості взаємозв'язку інфляції та темпів економічного зростання в Україні.

Мета роботи полягає у здійсненні аналізу проблем інфляції та визначенні її взаємозв'язку з темпами економічного зростання в Україні.

Відповідно до мети, об'єкта і предмету дослідження були визначені наступні завдання:

1. Здійснити аналіз наукової літератури щодо ознак, видів та чинників економічного зростання.
2. Розкрити види, причини і наслідки інфляції.
3. Проаналізувати рівні інфляції та обсяг ВВП в Україні за період 1996-2013 рр..
4. Визначити залежність динаміки темпів економічного зростання від рівня інфляції на досліджуваному часовому інтервалі.

Методи дослідження. Основним методом дослідження обрано діалектичний, оскільки він дозволяє розглядати явища у їх взаємному зв'язку і

постійних змінах, виявляти сутнісні і другорядні зв'язки, визначати напрямок змін тощо. У роботі також застосовувались такі методи як історичний, аналітико-статистичний, методи порівняння і математичного моделювання; системного аналізу, синтезу і узагальнення.

Практична значимість роботи визначається можливістю використовувати основні результати роботи при ознайомленні студентів із інфляційними процесами які здійснюють вплив на економічний спад і зростання економіки в країні, а також для поглиблення макроекономічних знань під час навчальної і виробничої практики.

Обсяг і структура роботи. Структура дослідження зумовлена метою, завданнями та логікою викладення. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, що містять чотири підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків. Список використаних джерел включає 32 найменування. Основний текст роботи викладено на 42-х сторінках.

РОЗДІЛ 1

Теоретико-методологічні засади інфляції та її взаємозв'язок із економічним зростанням

Перед тим як перейти до безпосереднього розгляду ознак, видів та чинників економічного зростання розмежуємо поняття економічного розвитку і економічного зростання. Так, перше поняття є ширшим і означає якісний перехід від одного стану економіки до іншого, при якому розширене відтворення додатково характеризується виробництвом нових товарів та послуг, з використанням інновацій і зростанням добробуту населення впродовж тривалого періоду часу. При цьому економічне зростання може відбуватись без економічного розвитку, у той час як економічний розвиток без економічного зростання неможливий. Окрім того, економічне зростання необхідно розглядати як реальне збільшення макроекономічних показників у певному періоді часу.

Щодо питання вибору макроекономічного показника, який би характеризував економічне зростання, то, на наш погляд, найбільш повно його характеризує динаміка реального ВВП. Цей показник широко використовується як у системі національних рахунків України, так і в закордонній практиці, що дає змогу здійснювати порівняльний аналіз економічних досягнень окремих країн та визначати тенденції розвитку світового господарства. Провідною метою економічного зростання виступає підвищення загального рівня добробуту громадян, тому доцільно використовувати показник реального ВВП у поєднанні з показником реального ВВП на душу населення. Саме тому в словниковій літературі наголошується, що «...економічне зростання – це збільшення обсягів суспільного виробництва і розширення можливостей

економіки, щоб задовольнити зростаючі потреби населення у товарах і послугах» [12, с. 88].

Отже, економічне зростання являє собою абсолютне збільшення реального ВВП і реального ВВП на душу населення у визначеному періоді часу. Серед статистичних показників, що дають змогу кількісно вивчити процес зростання, можна виокремити показник приросту реального ВВП за певний період, показник реального приросту ВВП на душу населення, індекс зростання реального ВВП та реального ВВП на душу населення.

Аналіз засвідчив, що економічне зростання може мати як позитивні, так і негативні наслідки, або як і переваги, так і недоліки. Серед переваг необхідно виділити такі: збільшення потужності господарської системи; підвищення життєвого рівня населення; повніше задоволення потреб населення; покращення умов праці; підвищення рівня безпеки; забезпечення більш справедливого розподілу; збільшення соціальної підтримки малозабезпечених верств суспільства; сприяння фізичним і юридичним особам у вирішенні проблем обмеженості ресурсів; зростання можливостей підвищення освітньо-культурного та духовного рівня населення [6; 8; 13].

Вчені, які виступають проти економічного зростання, пояснюють це існуванням певних проблем, що воно породжує, а саме: знищення рослинного й тваринного світів; забруднення навколишнього середовища; породження проблеми розшарованості суспільства; техногенні аварії і катастрофи; порушення архітектурних комплексів та погіршення вигляду міст; наявність промислового шуму; породження неспокою і невпевненості; використання обмежених природних ресурсів; ймовірність незалучення працівників до виробничого процесу через його переоснащення й модернізацію; суперечність зростання загальнолюдських цінностей [5; 17; 19].

Виходячи з великої кількості аргументів на користь економічного зростання та проти нього, на наш погляд, в умовах формування ринкової системи економічне зростання є не лише бажаним, а й необхідним. Звертаючись до історичного огляду теорії економічного зростання, ми

переконаємось, що ця проблема цікавила багатьох видатних економістів як кінцева мета функціонування економічної системи. Праця А. Сміта «Дослідження про природу і причини багатства народів» (1776) є «довідником економічного зростання». Економічне зростання А. Сміт розглядав як результат збільшення кількості населення і, як наслідок, зростання вироблених ними благ. При цьому А. Сміт зауважував, що для забезпечення зростання економіки необхідним є також поділ праці [12, с. 299].

Т. Мальтус вважав, що людству загрожують війни, епідемії та голод, які врівноважать чисельність населення з кількістю продовольчих товарів. Через неврахування майбутнього розвитку науки і техніки Т. Мальтус не зміг передбачити стійке зростання економіки, що відбулося в наступних століттях [35, с. 159].

Дж. М. Кейнс стверджував, що лише макроекономічна політика державного регулювання здатна забезпечити ефективне функціонування та зростання економіки. Визначальну роль у забезпеченні економічного зростання автор відводив інвестиціям, зростання яких, на думку автора, означало залучення у виробництво додаткових працівників, що підвищує зайнятість і рівень національного доходу, а отже, є стимулом економічного зростання [14, с. 132].

М. Фрідмен вважав, що запорукою зростання економіки слугує стабільність руху маси грошей, яку має забезпечити грошово-кредитна політика держави [34, с. 58].

Багато уваги присвятив вивченню проблеми економічного зростання Й. Шумпетер. У своїй праці «Теорія економічного розвитку» він висуває на перший план інновації як основний чинник, що забезпечує зростання економіки [36, с. 187].

Американський економіст Д. Норд опублікував низку наукових праць, які присвятив дослідженню історичних аспектів економічного зростання. У монографії «Структура і зміни в економічній історії» Д. Норд досліджує історію економіки, розвиток прав власності, фундаментальні економічні

проблеми та доходить висновку, що процес економічного розвитку не може відбуватись без правил, які встановлюються суспільством і приймаються усіма [28, с. 489].

Проблема забезпечення економічного зростання гостро дискутується в країнах ЄС. Так, Д. Грос вважає, що «...ключову роль у забезпеченні майбутнього європейських систем соціальної безпеки... грає швидке економічне зростання». Але важко передбачити, як велика частина Європи поліпшить ситуацію. «Перешкоди для економічного зростання добре відомі, існували давно і так і не були ліквідовані. Причина проста: якби існував політично простий метод стимулювання зростання, він би вже був застосований»[9, с. 3].

Основні чинники, що впливають на зростання економіки держави, необхідно класифікувати у певний спосіб на економічні, політичні, інноваційні, природні, демографічні, психологічні, інвестиційні, форс-мажорні (Додаток А).

Економічні чинники – дія об'єктивних економічних законів, тенденції, час, циклічні коливання.

Політичні чинники – бюджетно-податкова політика, грошово-кредитна політика, політика у сфері зовнішньоекономічної діяльності, соціальна політика, структурна політика, інституційна політика.

Інноваційні чинники – рівень розвитку науки, сприяння НТП, технічна оснащеність виробництва, інформаційні ресурси.

Природні чинники – географічне положення країни, кліматичні умови, наявність корисних копалин мінеральних ресурсів, багатство флори та фауни, родючість земель.

Демографічні чинники – кількість і склад населення, рівень зайнятості та освіти населення.

Психологічні чинники – ментальність, рівень свідомості нації, ставлення до праці, економічна культура, підприємницькі здібності, загальна соціально-психологічна атмосфера в державі.

Інвестиційні чинники – інвестиційна активність, ефективність розміщення інвестиційних ресурсів, капітальні блага, залучення іноземних інвестицій.

Форс-мажорні чинники – катастрофи, стихійні лиха, аварії, техногенні катастрофи, війни, терористичні акти.

Необхідно наголосити, що сучасні вчені приділяють значну увагу вивченню впливу інвестиційних чинників на економічне зростання в країні. Інвестиційна активність всередині держави має безпосередній вплив на економічне зростання, високий її рівень спричиняє зростання ВВП як у цілому, так і на одну особу. Цьому сприяє повне використання інвестиційних ресурсів держави, в тому числі й заощаджень населення, а також відкритість шляхів руху інвестиційних капіталів як у середині держави, так і назовні – до світових інвестиційних ринків. Покращення інвестиційного клімату національної економіки можливе за умов державного сприяння реалізації інвестиційних проектів та прискорення темпів розвитку інфраструктури інвестиційного ринку. Однак не варто забувати про таку важливу складову інвестиційних чинників, як ефективність розміщення інвестицій, що дає змогу оптимально розмістити капіталовкладення. Виробничий сектор потребує великих обсягів інвестицій, адже саме вони продукують економічне зростання і шляхи збільшення обсягів ВВП, а недостатнє фінансування виробництва призводить до скорочення випуску продукції.

Важливо наголосити на тому, що наявність великої кількості капітальних благ з паралельним процесом їх нагромадження, що має тенденцію до прискорення, є одним з найбільш сприятливих чинників економічного зростання [10, с. 256].

Таким чином, залежно від того, за рахунок яких чинників відбувається економічне зростання, доцільно виділити інтенсивний та екстенсивний типи економічного зростання. Інтенсивне економічне зростання характеризується підвищенням рівня продуктивності праці, безперервністю НТП, покращенням організації виробництва, економним використанням робочої сили і

матеріальних ресурсів, зменшенням енергомісткості виробництва тощо. Екстенсивне економічне зростання пов'язане з кількісними змінами, характеризується збільшенням кількості засобів виробництва, залученням додаткової кількості капітальних та природних ресурсів, а також збільшенням кількості робочої сили.

Окремі науковці, розглядаючи вплив ендогенних і екзогенних чинників на економічне зростання, виділяють ендогенний та екзогенний типи економічного зростання [16, с. 342].

Ендогенне економічне зростання – це таке, що забезпечується впливом внутрішніх чинників, пов'язаних з розвитком економічної системи в середині держави. Прикладом таких чинників є науково обґрунтована макроекономічна політика, винайдення додаткових природних ресурсів, створення інноваційної моделі розвитку економічної системи тощо.

Екзогенне економічне зростання забезпечується впливом зовнішніх чинників, зумовлених процесами у світовому господарстві. Прикладом екзогенних чинників є посилення конкурентних переваг країни на світовому ринку, позитивна динаміка валютного курсу, активне сальдо платіжного балансу тощо.

На нашу думку, доцільним є виділення такої класифікаційної ознаки, як динаміка темпів економічного зростання. Згідно з цією ознакою необхідно розрізняти прогресивний і регресивний типи зростання.

Прогресивний тип економічного зростання характеризується прискоренням його темпів. Натомість під регресивним типом економічного зростання розуміється уповільнення його темпів.

Якщо розглядати економічне зростання у контексті такого показника, як темп приросту, то доцільно виділяти: рівномірне зростання та нерівномірне зростання. У свою чергу, їх доцільно класифікувати за напрямками зміни темпів зростання, а саме: без зміни напрямку, тобто зберігається напрям зміни темпів приросту; зі зміною напрямку, за якого напрям зміни темпів приросту не зберігається [25, с. 86].

Отже, проаналізувавши наукову літературу щодо ознак, видів та чинників економічного зростання, можна констатувати, що:

- економічне зростання – це збільшення виробництва матеріальних і духовних благ в абсолютних та відносних вимірниках. Водночас феномен економічного зростання породжує як позитивні, так і негативні наслідки;

- економічне зростання за будь-яких умов є й залишається незмінно дієвим чинником поліпшення матеріальних і духовних засад якості життя кожної людини;

- класифікація чинників економічного зростання за різними групами та типами є інструментом удосконалення механізму управління економічним зростанням на різних стадіях ділового і політичного циклу;

- якість економічного зростання – це передусім нова якість життя людини, яка визначається не тільки матеріальними, а й духовними, психологічними і політичними чинниками. Якість життя – це доходи, праця, здоров'я, чиста природа, почуття гідності кожної людини.

Інфляція – це багатофакторний економічний процес, формою прояву якого є зростання цін. У результаті гроші знецінюються по відношенню до реальних активів. В цьому суть даного економічного явища. Проте не завжди підвищення цін на окремі товари чи послуги обов'язково переростають в інфляцію або мають її ознаки. Крім того, не завжди наслідки інфляції мають негативний характер [22, с. 98].

У залежності від темпів зростання цін розрізняють кілька видів інфляції. Коротко їх можна описати наступним чином.

Повзуча (помірна) інфляція – річне зростання цін до 10-15%. Економісти розглядають її як елемент нормального розвитку економіки. Інфляція здатна стимулювати зростання виробництва, модернізацію його структури. Зростання грошової маси прискорює платіжний оборот, здешевлює кредити, активізує інвестиції тощо. Збільшення обсягів виробництва, у свою чергу, сприяє відновленню рівноваги між товарною та грошовою масою при більш високому

рівні цін. Невелике підвищення цін (3-9% на рік) є характерною рисою економіки всіх розвинених країн.

Галопуюча інфляція – нерівномірне, стрибкоподібне річне зростання цін у діапазоні від 10 до 30%. Така інфляція навіть на ранній стадії (якщо зростання цін збільшується з 5-7 до 15-17% на рік) вже створює істотні проблеми, а при більших величинах вона стає небезпечною, вимагає термінових антиінфляційних заходів. Стає складніше прогнозувати господарські процеси, в розрахунках починають використовуватися різні умовні одиниці, або долари чи євро. Така інфляція частіше зустрічається в країнах, що розвиваються.

Гіперінфляція – ціни ростуть більше ніж на 30-40% на рік, іноді досягаючи декількох сотень і навіть тисяч процентів на рік. Така інфляція паралізує господарський механізм, при ній відбувається перехід до бартерного обміну. Вона характерна для країн, які переживають корінну ломку своєї економічної структури. Так було в першій половині 90-х років ХХ століття в пострадянських країнах. Це була неминуча плата за перехід до загальноприйнятої організації господарської системи на засадах ринку, яка кардинально відрізнялася від командно-адміністративної економіки, де гроші не мали великого значення, а ціни встановлювала держава.

Розрізняють також національну, регіональну і світову інфляцію. У масштабі окремої країни об'єктом аналізу є динаміка оптових, роздрібних і споживчих цін, дефлятор ВВП. Подібні показники аналізуються на рівні об'єднання країн (наприклад Європейського Союзу) і світового господарства в цілому [8, с. 417].

Якщо економіка успішно адаптується до темпів зростання цін, то інфляція є збалансованою, в зворотному випадку – незбалансованою. У першому випадку ціни зростають помірно і стабільно. Решта макроекономічних показників змінюються практично адекватно. За незбалансованої інфляції ціни на товари постійно коливаються в бік їх зростання, а економіка не встигає пристосуватися до мінливих умов.

Монетаристи вважають інфляцію чисто грошовим феноменом. Будь-який приріст кількості грошей та/або швидкості їх обігу понад величину приросту ВВП згідно монетарної концепції викликатиме інфляцію.

Збільшення грошової маси в обігу може бути зумовлене різними причинами: експансіоністською фінансовою політикою держави; покриттям бюджетного дефіциту за допомогою «друкарського верстата»; різким розширенням кредиту; масштабним використанням боргових зобов'язань в якості засобів платежу. Тоді винуватцем інфляції виступає кредитно-банківська система, що здійснює неефективний контроль над грошовими агрегатами. Даний спосіб розвитку інфляційного процесу характерний для «класичної» інфляції епохи домонополістичного капіталізму [5, с. 109].

Щодо головних причин інфляції, то за останні 100 років економісти дійшли згоди і відповідно виділили декілька її основних видів. Інфляція попиту означає надлишок сукупного попиту в порівнянні з реальним обсягом виробництва (є попит – немає можливості адекватно збільшити виробництво). Джерелом інфляції попиту є збільшення платоспроможності попиту на товари в порівнянні з його колишньою величиною. Якщо такий процес відбувається по більшості видів товарів на протязі тривалого часу, виникають інфляційні процеси, тобто інфляція попиту означає порушення рівноваги між сукупним попитом і сукупною пропозицією з боку попиту.

Слід зазначити, що антиінфляційна політика при інфляції попиту багато в чому збігається з антиінфляційними методами монетаристської теорії.

Інфляція пропозиції (витрат) означає зростання цін, викликане збільшенням витрат виробництва (ціни на сировину і витрати на оплату праці зростають, адекватного зростання продуктивності праці не відбувається, немає і збільшення виробництва). Джерелом інфляції витрат може бути зростання витрат виробництва, який може бути обумовлене як зовнішніми причинами (подорожчання імпорту), так і внутрішніми (зростання матеріальних витрат).

На відміну від інфляції попиту для інфляції витрат характерним є скорочення обсягів реалізованої продукції разом із зростанням цін. Зменшення

обсягу виробництва може призвести до зростання собівартості продукції за рахунок накладних витрат та інших фіксованих компонентів витрат[13, с. 32].

Розрізняють також фінансові (монетарні) та інші фактори інфляції. У сучасній економіці на підвищення загального рівня цін одночасно впливають монетарні та виробничі фактори. Тому в країнах, що розвиваються, інфляція періодично виходить з-під контролю. Найчастіше це відбувається через популістсько-демагогічну політику влади, яка фінансує нічим не забезпечені виплати населенню. Збільшуючи видатки державного бюджету (не важливо куди – на здійснення національних проектів, збільшення пенсій або зарплат бюджетникам), в економіку запускається значна грошова маса, і якщо це вкидання грошей не підкріплене збільшенням пропозиції товарів/послуг, то має місце прискорення інфляції.

Припустимо, що є певні потужності з будівництва житла. Наприклад, 100 млн.кв.м на рік. На наступний рік люди отримують додаткові гроші, наприклад, через іпотеку – на 20% більше. Але збільшити виробництво по всьому технологічному ланцюжку (виробництво бетону, металовиробів, прокладку комунікацій тощо) на 20% за рік неможливо. Можна тільки на 10%. Інші гроші підуть на подорожчання житла. Це не однозначно погано. Прибуток у цьому секторі виросте, і бізнес знайде можливість на наступний рік збільшити виробництво ще на 5%. (Зрозуміло, якщо в цій сфері працює приватний бізнес). Нерівномірне зростання цін за товарними групами породжує нерівність норми прибутку, стимулює перетікання ресурсів з одного сектора економіки в інший. Прихована інфляція зазвичай пов'язана з прагненням держави утримати ціни адміністративними методами. Виникає товарний дефіцит, відбувається перетікання товарів на тіньові ринки. Далі рано чи пізно ціни потрібно відпускати або доведеться будувати соціалістичну економіку.

Важливим чинником зростання цін є інфляційні очікування. Інфляція може перетворюватися в самовідтворюване явище. Коли всі її чекають, то намагаються підвищити ціни на свої товари і послуги, щоб випередити зростання власних витрат. Це, в свою чергу, стає важливим чинником

подальшого зростання цін. Якщо всі вірять, що інфляція буде серйозною, то вона такою виявиться з більшою ймовірністю. А владі доведеться докласти величезних додаткових зусиль для стабілізації ситуації і подолання інфляційних очікувань цього зробити не вдасться.

Наслідки зростання цін. Повзуча інфляція (до 10% на рік) – звичайне економічне явище навіть для розвинених країн. У країнах, що розвиваються, інфляція часто складає 10-20% на рік. У цьому немає нічого катастрофічного. Але потрібно зробити застереження. Важливим є не тільки показник зростання цін, але і тенденція. Якщо інфляція була 60-40%, то показник 20% – сигнал до зниження інфляційних очікувань. Навпаки, якщо п'ять років інфляція була в межах 10%, то і 15%-не зростання цін викликає тривогу і відповідні дії щодо підвищення своїх цін для випередження зростання витрат [30, с. 137].

Швидше за все в осяжному майбутньому темпи інфляції не зміняться. Підвищення тарифів базових галузей буде підштовхувати інфляцію витрат, а зростання доходів бюджетників, що не супроводжується підвищенням продуктивності праці в економіці, буде посилювати монетарні чинники інфляції. Важливий висновок: у найближчі 10 років жити доведеться з інфляцією в інтервалі 10-20%. Постійне зростання цін – чинник, який потрібно враховувати в процесі особистого фінансового планування. Приклад: 1 000 дол. США. Що станеться з ними через 5-15 років (табл.11).

Таблиця 1.1.

Збитки від інфляції (дол.)

Сума заощаджень	5 років з урахуванням інфляції 10% на рік	10 років з урахуванням інфляції 10% на рік	15 років з урахуванням інфляції 10% на рік
1000	620	385	239
500	310	192	119

Оцінка інфляції. Існує кілька способів перерахувати абстрактну інфляцію в реальне зростання цін, що відбивається на добробуті населення. Можна вести ретельний облік власних витрат і цін на улюблені товари та послуги. А за підсумками місяця порівняти отримані дані зі статистикою. Але це шлях для

найбільш допитливих. Без даних державної статистики таки не обійтися. При цьому існує недовіра до офіційної статистики. Всі вважають, що насправді ціни ростуть швидше. Адже неозброєним оком видно, як збільшуються суми у чеках після чергового походу до супермаркету! Мало хто відстежує повну картину своїх витрат. Соціологи знають: чим вищий дохід у людини, тим менше вона уявляє структуру своїх витрат. Тому не варто відразу відкидати новину про порівняно низьку інфляцію. Але так буває не завжди. У певні періоди інфляція для заможних людей менша, ніж для бідних, в інший час навпаки.

Інфляція – частина економічного життя, і всі розрахунки інвестиційно-ощадних дій повинні відбуватися з урахуванням цієї обставини [35, с. 184].

Отже, інфляція – це багатопланове соціально-економічне явище, яке характеризує співвідношення між кількістю паперових грошей, обсягом вироблених товарів і послуг і темпами зростання рівня цін. Інфляційний процес визначає знецінення грошей по відношенню до золота, товарів та іноземних валют. Значний рівень інфляції, як правило, призводить до зниження темпів зростання ВВП. При деяких, не надто великих, значеннях темпів інфляції вона супроводжує економічний підйом, хоча і не є його причиною.

РОЗДІЛ 2

Практичні аспекти дослідження взаємозв'язку між інфляцією та темпами економічного зростання національної економіки

Для дослідження сутності причинно-наслідкових зв'язків інфляції та економічного зростання розглянемо динаміку розвитку економіки України за період від початку використання гривні, тобто з вересня 1998 по 2015 роки.

Поставимо задачу дослідити вплив інфляції на економічне зростання України та, по можливості, встановити оптимальний рівень інфляції в Україні, який максимально сприяє її економічному розвитку. Для дослідження використаємо статистичні дані Держкомстат України за 1998–2015 роки.

Проаналізуємо динаміку інфляції та ВВП в Україні (табл. 2.1, рис.2.1). Оскільки адекватним відображенням економічного росту є значення реального ВВП, ми розраховували і навели цей показник у колонці 4 табл. 2.1.

Початковому періоду використання гривні передували інфляційні процеси, що мали найвищі темпи у 1991-1993 рр. і відзначилися появою відкритої інфляції. Уряд прагнув знизити надлишковий попит, взяв курс на лібералізацію цін, щоб трансформувати приховану інфляцію у відкриту. Рівень інфляції році сягнув 390%. Це було *першим етапом динаміки розвитку економіки України і періодом стрімкого падіння виробництва* (1991-1997 рр.).

Головним завданням макроекономічної політики, у 1996 році стало приборкання високої інфляції та утримання її на відповідному рівні. Наслідком жорсткої монетарної політики було значне сповільнення темпів інфляції. За підсумками першого півріччя 1996 р. рівень інфляції зупинився на позначці 281,7%, при середньомісячному рівні 109,0%. Але не дивлячись на це,

продовжується падіння виробництва та сукупного попиту. Так рівень ВВП у 1996 році – (-10%) [31].

Таблиця 2.1

Динаміка рівня інфляції та ВВП у 1998-2015 рр.

Рік	Рівень інфляції	Номинальний ВВП, млрд. грн.	Реальний ВВП у цінах 2011 р., млрд. грн..	Реальний ВВП у цінах 2011 р. (відхилення від попереднього року, %)
1998	40,0	81,52	427,0	–
1999	10,0	93,37	414,1	- 3,02
2000	20,0	102,59	405,9	- 1,99
2001	19,0	130,44	405,4	- 0,12
2002	26,0	170,07	429,4	5,92
2003	6,0	204,19	469,1	9,25
2004	- 1,0	225,81	493,5	5,22
2005	8,0	267,344	541,0	9,62
2006	12,0	345,11	605,2	11,86
2007	10,0	441,45	621,8	2,74
2008	11,6	544,15	667,7	7,37
2009	16,6	720,7	720,7	7,95
2010	22,3	948,06	737,2	2,29
2011	12,3	913,35	628,5	- 14,74
2012	9,1	1082,57	654,6	4,15
2013	4,6	1302,08	688,9	5,23
2014	24,2	1409	603,4	-13,6
2015	40,7	1455	508,2	-17,7

* Наведено та розраховано на основі [6]

*Рис. 2.1. Динаміка рівня інфляції та реального ВВП за 1998-2015 рр., %**

Перший етап – період відносної стабілізації (1998-1999 рр.)

Стадію тривалого економічного спаду, в яку Україна ввійшла після 1991 року вдалося зупинити тільки в 1998-1999 роках, коли темпи приросту ВВП становили –1,9 і –0,2% відповідно. І хоча показник динаміки приросту (падіння) ВВП у 1998 році значно гірший за показник 1997 року, це скоріше пояснюється кризою у Південно-Східній Азії та Росії, підтверджуючи високу залежність української економічної системи від зовнішнього постачання, зокрема, енергоносіїв та від зовнішнього фінансового ринку.

Незважаючи на те, що рівень інфляції в Україні за підсумками 1998 року зріс до 120%, а в 1999 році становив 119,2%, проти 110,1% у 1997 році темпи

падіння економічного зростання зменшувалися. Цьому процесу сприяла девальвація гривні, яка відбулася у 1997-1998 рр. (що дозволило швидко досягти цінової конкурентоспроможності економіки), наявність вільних виробничих потужностей, які простоювали в роки кризи, а також дешева робоча сила, заборгованість по заробітній платі, неплатежі до бюджету, величезна кредиторська заборгованість, що стала також своєрідним кредитним ресурсом для виробників. У 1998-1999 роки сприятливим для економічного зростання стало активізація розвитку середнього і малого бізнесу, стабілізація валютного курсу гривні, економічна інтеграція зі світовими ринками, збільшення обсягів експорту, стимулювання внутрішнього попиту, збільшенням обсягів кредитів банківської системи у приватний сектор економіки та зростанням доходів населення (з 1263,7 грн. у 1996 р. до 2069,8 грн. у 1999 р.) [15, с. 28].

Незважаючи на деякі сприятливі моменти в економічному середовищі країни диспропорція розвитку галузей продовжувався. Так, в 1999 році у промисловості України спостерігалось зростання на рівні 4%, а в таких галузях як сільське господарство – спад на рівні 7%, будівництво – (-8%), сфера фінансових послуг – (-9%) [20, с. 11]. Це свідчить про те, що чинником економічного зростання в цей період став зовнішній попит, а не внутрішній та в свою чергу призвело до того, що розвиток отримали ті галузі, які з самого початку були орієнтовані на експорт (великі виробники сталі, імпортозаміщувальної харчової промисловості), а підприємства, які були орієнтовані на задоволення внутрішнього попиту, не отримали належної підтримки для активізації їх розвитку.

Отже, на даному етапі (рис. 2.1), ми спостерігаємо відсутність значного впливу інфляції на процес зростання, адже підвищення темпів інфляції в середньому на 10 в.п. супроводжувалося скороченням темпів падіння ВВП.

Другий етап – період піднесення з високими темпами приросту ВВП (2000-2008 рр.)

2000 рік став першим роком реального економічного зростання +6,3%. В основу цього процесу були закладені чинники попереднього періоду, а саме зростання внутрішнього споживчого та інвестиційного попиту, підвищення доходів підприємств, зростання цінової конкурентоспроможності країни.

Так, у 2000 році експорт товарів та послуг збільшився на 18,8%, що склало 18,1 млрд. дол., аїмпорт відповідно – на 18,2% і 15,3 млрд. дол. Позитивне сальдо становило 2,8 млрд. дол. проти 2,3 млрд. дол. 1999 р. [19, с. 64].

Демонструє відродження сільськогосподарська галузь, де обсяги виробництва в рослинництві були збільшенні на 18,3%, продовжує зростати виробництво товарної продукції в промисловості на 12,9%. Грошові доходи населення зросли на 40,4% в номінальному вимірі, в реальному на 34,9%. Результатом цього стало зростання депозитів домашніх господарств на 2,3 млрд. грн. (53,4%), в тому числі у національній валюті – 1,1 млрд. грн. та в іноземній – 1,2 млрд. грн. Цьому сприяло також і відновлення фінансової стабільності та довіри до національної валюти [8, с. 15].

І все це відбувалося за умов інфляції на рівні 125,8%, що на 6,6% вище ніж у 1999 році. Валовий внутрішній продукт у 2001 році продовжив зростання і становив 109,2% проти 106,3% у 2000 році. В цей рік спостерігалось збільшення інвестицій в основний капітал на 17,2%, випереджальне зростання імпорту порівняно з експортом, що дозволило скоротити сальдо балансу товарів та послуг до рівня 0,7 млрд. дол. проти 1,1 млрд. грн. у 2000 році. Позитивні результати дало також зміцнення номінального валютного курсу (з 5,0 до 5,3 грн. за дол. США); зниження темпів інфляції на 19,7 в.п., що зменшило ціни виплачувальних боргів (адже долар став коштувати менше на 2,5%); збільшення потоків грошових ресурсів населення у банківську систему (у національній валюті депозити фізичних осіб зросли більш ніж на 40%, у ВКВ – на 35%); скорочення державного внутрішнього та зовнішнього боргу.

Внаслідок валютної стабілізації, зниження темпів інфляції перерозподілу фінансових ресурсів на користь підприємств зросли об'ємні показники в

основних галузях економіки. Так, у машинобудуванні виробництво продукції збільшилося на 18,8%, у харчовій промисловості – на 18,2%, у легкій промисловості – на 13,8%, також спостерігалось зростання валової продукції сільського господарства на 9,9%.

Ще одним, важливим, фактором економічного зростання стало зростання реальних грошових доходів домогосподарств на 12%, в тому числі заробітної плати на 19%, пенсій на 11%, що в свою чергу розширило роздрібний товарооборот на 12,6% (виробництво народного споживання зросло на 33,5 млн. грн., що на 17,7% більше ніж у 2000 р.) [21].

Але незважаючи на всі позитивні моменти у другому кварталі 2001 року та на протязі 2002 року темпи економічного зростання значно уповільнилися і сягнули позначки 105,2%. Хоча на цей час в країні була дефляція на рівні 99,4%, яка пояснюється зваженою монетарною політикою та високим сальдо поточного рахунку платіжного балансу (більш ніж 3 млрд. дол. на рік), які нейтралізували можливий інфляційний сплеск економіки, а також сприяло припливу іноземної валюти в країну і як результат стабілізації обмінного курсу гривні на рівні 5,33 грн./1 дол. США. Уповільнення економічного росту можна пояснити наступними чинниками:

- погіршення стану державних фінансів;
- погіршення фінансового стану суб'єктів господарювання;
- зниження темпів зростання експорту.

Аналіз табличних даних показує, що важливим здобутком монетарної політики став безпрецедентно низький рівень інфляції у 2001 р. (6% за рік) на фоні значного економічного зростання (реальний ВВП зріс на 9,25%) [19, с. 65].

З початку 2003 р. уряд розпочав «боротьбу з дефляцією», що спричинило зростання споживчих цін до рівня 108,2%. На протязі року бюджетний дефіцит досяг рівня 2% ВВП, що по суті, в середині листопада, стало однією з причин кризи ліквідності на міжбанківському ринку. Подальше підвищення рівня цін, з кінця третього кварталу, можна пояснити значним «розігриванням» економіки, а також підвищенням цін на борошно (72%), хлібобулочні вироби (27%) та інші

продукти. Зростання світових цін на метал на фоні зростання попиту на продукцію металургії у середині країни також додало динаміки темпам інфляції додало [3, с. 214].

Валовий внутрішній продукт в цей період сягнув рівня 109,6%, що на 4,4 в.п. перевищує 2002 рік. Цьому сприяло різке зростання експорту, активізація інвестиційних процесів, продовження Національним банком політики ремонетизації економіки та зростання обсягів банківського кредитування.

У 2004 році, незважаючи на політичну кризу всередині країни, економічне зростання продовжувалося і перевищило показники минулого року на 2,5 в.п., що звичайно нижче, ніж темпи зростання ВВП у 2003 році. Інфляція сягнула рівня 112,3% (+4,1 в.п.). Цьому сприяло подальше проведення експансивної фіскальної та монетарної політики; підвищення бюджетних виплат соціального спрямування (пенсії зросли більш як у 3 рази, а зростання середньомісячної заробітної плати стало випереджати зростання продуктивності праці на 13,4%) (рис. 1.2); активне залучення коштів нерезидентів для фінансування витрат бюджету через випуск облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП), що зумовило надходження на валютний ринок країни понад 1 млрд. дол. США, які провокували одночасно ревальваційний тиск на гривню та прискорення інфляційної динаміки на споживчому ринку; скорочення на 11% у 2003 році виробництва в аграрному секторі передбачило продовольчу кризу в наступних 2004-2005 роках, яка проявилась в загостренні дисбалансів на низці товарних ринків – м'яса та цукру; зростання прямих виробничих та трансакційних витрат через підвищення транспортних та енергетичних тарифів, посилення фіскального тиску, зростання інституційних ризиків тощо [17, с. 68].

Основним рушійним фактором економічного зростання 2004 року стало приватне споживання, яке сягнуло 15,8% росту у попередньому році (+12,1% у 2003 році). У IV кварталі рівень споживання зріс на 17,6%, в основі цього лежало зростання реальних доходів населення на 16,8%. А також, потужний

розвиток зовнішньої торгівлі та за рахунок цього покращення торгового балансу гарантувало більш ніж 3 % річного росту ВВП [11].

Успадкувавши потужний інфляційний потенціал, який сформувався у виробничій сфері на протязі 2004 року макроекономічні показники в 2005 році різко погіршувалися. Так рівень інфляції становив 110,3%, що є навіть кращим результатом, ніж у попередньому році, а що стосується ВВП, тойого темп скоротився на 9,4 в.п. проти 2004 року. Зменшення темпів зростання ВВП у 2005 році пов'язано передусім із погіршенням економічної кон'юнктури для конкретних видів продукції та зменшенням українського експорту. Обсяг ВВП, сформованого за рахунок експорту товарів і послуг, зменшився в 2005 році порівняно із 2004 роком на 13,6 відсотка.

Збереженню внутрішньої монетарної стабільності з одного боку сприяло регулювання валютного курсу, завдяки послабленню попиту на гривню на валютному ринку та скасуванню Нацбанком України обов'язкового продажу банками валютної виручки, але, водночас, це призвело до зниження цінової конкурентоспроможності українських товаровиробників на 15,8%, уповільнився приріст експорту, що призвело до стрімкого зростання споживчого імпорту.

Подорожчання національної грошової одиниці сприяло зростанню зовнішніх запозичень, як приватних (за 2005 рік обсяг яких збільшився на 76%), так і муніципальних, що в свою чергу негативно вплинуло на структуру платіжного балансу. Обсяг залучення короткострокових запозичень у 2005 р. зріс у 3,8 разу, причому короткострокова заборгованість, за експертними оцінками, склала близько 13% ВВП [15, с. 30].

При цьому збереження високих темпів приросту грошової пропозиції при різкому уповільненні темпів економічного зростання зумовило нагромадження значної наднормативної ліквідності банківської системи.

Розширення видатків уряду на соціальні виплати продовж 2005 року сприяло зазначеному нарощуванню інфляційного потенціалу з боку споживчого попиту, так реальна нарахована заробітна плата зросла на 30,5%,

тоді як ВВП лише на 2,7%, а продуктивність праці на 4% (рис. 2.2). Так, якщо у 2003 році витрати на економіку та соціальні виплати були приблизно на одному рівні (16,1% та 17% відповідно), то в 2005-2006 роках рівновага була порушена: на соціальні виплати направлялося у 2005 році – 28,2% усіх бюджетних коштів і 23,7% в 2006 році.

На протязі 2006 року економічне зростання демонструє ріст і становить 107,3%, що на +4,6 в.п. перевищує аналогічний показник 2005 року. В основі цього процесу, в переважній більшості, лежать збільшення внутрішнього споживчого та інвестиційного попитів.

Протягом 2006 року відбувається прискорення інфляційних процесів: індекс споживчих цін досяг рівня 111,6%, що на +1,3% більше ніж в 2005 році. У цілому першочерговий вплив на зростання ІСЦ мало підвищення цін на послуги (тарифів) для населення (на 49,4%).

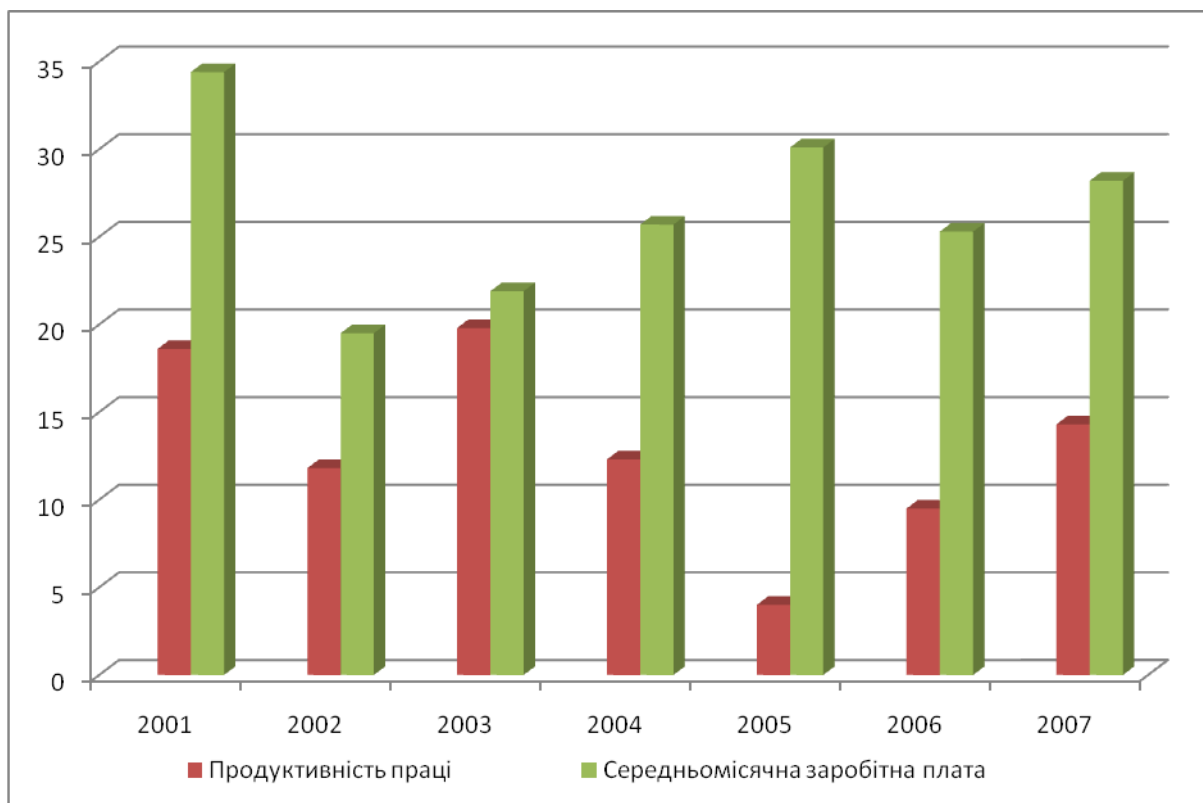

Рис. 2.2. Динаміка приросту продуктивності праці та середньомісячної заробітної плати у 2001-2007 рр. (у % до попереднього року) [6, с. 10]

Комунальні послуги подорожчали на 85,7%, послуги пасажирського транспорту – на 42,1%. Видатки бюджету переважно спрямовувалася на поточне споживання (поточні видатки бюджету складають понад 90% від загальногообсягу). Від’ємне сальдо поточного рахунку платіжного балансу, що в кінці 2006 р. досягло рівня(-1,5%) від ВВП, зумовило зменшення надходжень іноземної валюти на валютний ринок України, яке не компенсувалося навіть активним зростанням припливу іноземних інвестицій, які за січень-березень 2006 року збільшилися в 2,9 разу порівняно з відповідним періодом 2005 року [17, с. 70].

Економічне зростання 2007 році було стабільним і сягнуло рівня 107,6%. Основними чинниками цього процесу залишалися перевищення витрат домогосподарств над заощадженнями та інвестиційний попит.

Інфляція в 2007 році спочатку була невисокою, що пояснюється адміністративним стримуванням цін, приховуванням видатків бюджету та подорожчанням нерухомості, яка зв’язувала зайву грошову масу, проте індекс цін виробників станом на 1 липня зріс вже на 14,3 % з початку року. Зростання усфері послуг порівняно з 2003 роком становило не менше 20%. На кінець року індекс споживчих цін становив 116,6%, а індекс цін виробників – 123,3%, це стало свідченням того, що потужності були завантажені повніше, ніж у роки порівняльної динаміки. Потенціал виробництва не дозволяв у повній мірі реагувати на існуючий попит, тому досить високі темпи ВВП поєднувалися з високими ціновими показниками [20, с. 15].

Перераховані вище фактори також негативно відзначились на темпах зростання ВВП лише +0,3% за 2007 рік.

Отже, проаналізувавши період економічного піднесення, можна засвідчити, що зростання темпів ВВП супроводжувалося зростанням темпів інфляції (2000 р., 2003 р., 2004 р., 2006 р., 2007 р.). Це можна пояснити тим, що основним чинником економічного зростання в ці роки було зростання приватного споживання, перевищення витрат домогосподарств над заощадженнями, що в свою чергу підсилювало інфляцію попиту. Лише у 2001

році за умов економічного зростання відбувалося зниження темпів інфляції. Але, навіть в цей рік прямого зв'язку між цими процесами немає, оскільки в основі кожного з них були фактори, які належали різним сферам.

Третій етап – період фінансової кризи (2008-2010 рр.)

Період з 2008 по 2010 роки для економіки України проходить в умовах глобальної фінансової кризи. Окрім значного інфляційного потенціалу минулого періоду, який був однією з причин рівня інфляції у січні-травні 2008 року у 131,1% (у річному вимірі), окремим фактором, що прискорював інфляційну динаміку був стрімкий розвиток кредитування, який у квітні 2008 року сягнув рівня 74,7% в річному вимірі. Інституційна нерозвиненість фінансової системи, змушували виходити банківські установи на зовнішні ринки запозичень. За січень-травень 2008 року приріст кредитів, які надавалися банками фізичним особам, склав 32,0 млрд. грн., що в 1,4 рази більше, ніж у 2007 році. Заходи Національного банку, які були спрямовані на регулювання грошової пропозиції виявилися недієздатними в умовах відкритості фінансових ринків, а монетарного характеру антиінфляційні заходи лише збільшували потребу в зовнішніх запозиченнях [18, с. 15].

У першому півріччі 2008 року 80% існуючого рівня інфляції було забезпечено підвищенням цін на товари продовольчого асортименту, у другому ж півріччі більшу половину цього показника сформувало зростання цін у житлово-комунальному секторі, а також підвищення цін на непродовольчі товари за рахунок різкого знецінення національної валюти та збільшення соціальних видатків.

Економічне зростання 2008 року характеризується нерівномірністю, а також значним уповільненням темпів росту. За січень – вересень 2008 року, навіть коли ще не було відчутно наслідків кризи, економічне зростання становило 106,3% проти 107,7% за відповідний період 2007 року. Наприкінці року за умов погіршення кон'юнктури на зовнішніх ринках, та зниження споживчого та інвестиційного попиту, спостерігалось зниження

темрів реального ВВП, які за 2008 рік становили 102,1% проти 107,9% у 2007 році.

Основним чинником економічного зростання були, як і в попередньому році, суспільні витрати, які хоча і скоротилося проти 2007 року на 1,7 в.п., за рахунок інфляційних очікувань та скорочення реальних наявних доходів, але все ж таки становили 79,2%. Єдиним видом економічної діяльності, за рахунок якого підтримувалося зростання ВВП, було сільське господарство (+17,1%), завдяки врожаю зернових культур. Всі інші галузі демонстрували падіння: харчова промисловість – (-0,9%), металургійна промисловість – (-10,6), добувна промисловість – (-2,4%), нафтопереробна промисловість – (-15,0).

Стримуючими факторами економічного зростання було зростання рівня збиткових підприємств, як наслідок зростання їх заборгованості, збільшення від'ємного сальдо торгівлі товарами та послугами за рахунок зменшення світового попиту на експортовані товари. Так чистий експорт у 2008 році становив -6,3%, що на 2,8 % менше ніж у 2007 році [26].

Протягом січня 2009 року інфляційний тиск зберігався на високому рівні. Індекс споживчих цін становив 102,9%, що було зумовлено сезонним коливанням цін на продукти харчування та високими інфляційними очікуваннями економічних суб'єктів [4]. Але вже у подальших місяцях спостерігається стабілізація економіки країни та з'являються перші ознаки поступового пристосовування її дозовнішніх шоків. Так, починаючи з лютого місяця, з'являється стійка тенденція до зниження темпів інфляції.

Причиною зростання інфляції було: зростання вартості паливно-мастильних матеріалів на внутрішньому ринку (8,2% у річному вимірі на 46%); адміністративне підвищення акцизів на алкогольні та тютюнові вироби (9,5%); підвищення тарифів на житло (12,3%), по-четверте, збільшення тарифів на послуги залізничного транспорту (7,7%) [21].

Стабілізація економіки у подальші місяці (навіть дефляція у липні-серпні), відбувалась за рахунок таких факторів як високий урожай зернових культур; зниження світових цін на товарних ринках; спад внутрішнього попиту

через зниження доходів населення та обмеженість споживчого кредитування, а також через девальвацію гривні; призупинення подорожчання імпортованих товарів, за рахунок стабілізації валютного курсу; адміністративне регулювання окремих цін та тарифів на послуги; зниження грошової маси на 5,5%.

Економічне зростання протягом 2009 року характеризується падінням до рівня 84,9%, що на 15,1 в.п. менше ніж у 2008 році. Це зумовило подальше падіння зовнішнього попиту, спад інвестиційної активності за рахунок нестачі фінансових ресурсів, високі інфляційні очікування суб'єктів господарювання, значний дефіцит бюджету та низькі темпи відновлення довіри до банківської системи, різке скорочення внутрішнього попиту через падіння реальної заробітної плати населення. Крім того низькі темпи проведення структурних реформ в економіці, висока ресурсно- та енергозалежність були основними чинниками значно більшого економічного падіння, ніж в інших країнах.

Зважаючи на різке погіршення ситуації в реальному секторі, НБУ був вимушений пом'якшити реальні монетарні умови в IV кварталі 2009 року з метою стимулювання економіки. Це допомогло суттєво скоротити, з лагом близько одного кварталу, негативний розрив ВВП, який все ще стримуючим чином продовжував впливати на інфляцію. Саме завдяки значному розриву ВВП у I кварталі 2009 року (-12,6%) місячна базова інфляція в умовах девальвації гривні в IV кварталі 2008 року – I кварталі 2009 року на рівні 64% залишалася на низькому рівні (1,8-2,8%) [1].

У 2010 році в Україні вперше одночасно зростання ВВП перевищило бюджетні прогнози, а інфляція була нижчою, ніж очіувалося. Щодо інфляції реальний показник був кращим на 4% (при прогнозі 13,1% інфляція склала 9,1%), стосовно економічного зростання – на 0,8% (зростання 4,5% при прогнозі 3,7%).

Головним джерелом економічного зростання в Україні стали зростаючий зовнішній попит і накопичення запасів, що забезпечили в середньому в першому півріччі 10,9% приросту валової доданої вартості. При цьому фактор споживчих витрат мав значно менший вплив на зростання ВВП, сформувавши

лише 1,7% його приросту в першому півріччі (0,4% і 3,0% в першому і другому кварталах відповідно).

Визначальний внесок у зростання споживчих цін у 2010 році здійснили ціни на продукти харчування та безалкогольні напої (5,7%) та підакцизні товари (1,2%). Інфляція попиту, яка характеризує вплив макроекономічної політики, не мала вирішального впливу на динаміку інфляційних процесів [1].

Значне підвищення рівня інфляції у 2008 р. (22,3%) є наслідком економічної політики 2007 – початку 2008 років. У кризовий 2009 р. відбулося падіння реального ВВП на 14,74 %, при цьому рівень інфляції становив 12,3 %.

Монетарна політика Національного банку України спрямована з одного боку на контроль за темпами інфляції, річне значення якої не повинно перевищувати встановлений програмний показник, а з іншого – на створення монетарних передумов для підтримання процесів економічного зростання, які потребують забезпечення зростаючого попиту на гроші з боку суб'єктів господарювання.

Відображенням цієї політики є динаміка рівня інфляції, зображена на рис. 2.1. На часовому відрізку 2002-2008 рр. рівень інфляції підвищувався, на проміжку 2009-2012 рр. – знижувався. Монетарна політика може вважатися вдалою, якщо її наслідком є зростання реального ВВП країни. В період 2002-2008 рр. реальний ВВП зростав достатньо швидкими темпами. У 2009 році внаслідок економічної кризи стався різкий обвал ВВП.

На відрізку 2009-2012 рр. знову спостерігався ріст реального ВВП України. Щоправда, темпи цього росту були набагато нижчими, ніж у 2002-2008 роки [7, с. 32].

Таким чином, монетарну політику Національного банку України, в цілому можна вважати вдалою, оскільки, за винятком кризового 2009 року, реальний ВВП України зростав. Щоправда, варто зауважити, що рівень інфляції є лише одним з можливих важелів управління ростом реального ВВП.

Аналіз періоду фінансової кризи, так як і аналіз попередніх періодів, дає можливість ще раз переконатися, що прямої залежності між темпами інфляції та

економічним зростанням немає. Більше того, опис всіх періодів розвитку економіки країни лише підтверджує класичну характеристику соціально-економічних наслідків інфляції, яка говорить про те, що саме помірні розміри інфляції не створюють суттєвих труднощів, а, навпаки, сприяє поживленню економіки. Дж.М. Кейнс із цього приводу писав, що періоди зростання цін підігривають підприємницький дух, хоча він чудово розумів і всю обмеженість можливостей інфляційного стимулювання економіки. Негативні, а інколи катастрофічні наслідки інфляції, безумовно, переважають можливі позитивні моменти, і подібне трактування можна вважати традиційним та загальноприйнятим. Немає такої теоретичної концепції, яка б відкидала несприятливий вплив високої інфляції на економічний розвиток. Логічним щодо цього є висновок, що подолання високої інфляції має при інших рівних умовах слугувати важливою передумовою досягнення стійкого економічного зростання.

Четвертий етап – період спаду (2014-2016 рр.)

Дослідження динаміки економічних процесів в Україні дозволяють зробити висновок, що економіка перебуває в стадії глибокої кризи. Суттєве погіршення економічної ситуації у 2014 році було обумовлене веденням військових дій на сході України, що викликало **ланцюжкову реакцію дисбалансу усіх макроекономічних показників**. Під впливом подій 2014 року, поточна економічна ситуація характеризується подальшим занепадом. Серед основних факторів, що обумовлюють економічні тенденції у 2015 році є: низький зовнішній та внутрішній попит унаслідок гальмування економічного зростання; зниження купівельної спроможності населення внаслідок зменшення реальних доходів; ускладнення відносин з основними торгівельними партнерами та відтік інвестицій. **Комплексна взаємодія показників за відсутності належних заходів стабілізації ситуації** призводить до підсилення процесів занепаду економіки.

Інфляція є важливим чинником, який визначає внутрішню фінансову рівновагу в соціально-економічній системі та рівень життя населення. У західних країнах помірна інфляція стала невід'ємною частиною ринкової системи господарювання. Світова економічна практика свідчить, що певний рівень інфляції може виконувати стимулюючу функцію щодо економічного зростання. Приклади інвестиційного буму в таких країнах, як Німеччина, Японія, Чилі, Південна Корея, Чехія та інші, свідчать, що необхідна інвестиційна активність і супутнє їх економічне зростання були максимальними, коли темпи зростання цін коливались в інтервалі від 1,1% до 4,7% на рік. Коли темпи інфляції переходили межу 4,7%, то темпи економічного зростання починали знижуватися. Коли ж інфляція сягала 25-45%, то економічне зростання припинялося. На зміну йому приходили стагнація та спад виробництва, які поглиблювались у міру зростання темпів відкритої інфляції. На сьогодні за нормами ЄС рівень інфляції має становити 1,5% [19, с. 67].

Проте єдиної думки щодо порогового значення рівня інфляції немає. Деякі дослідники визначають його на рівні 5 %, згідно із критеріями вступу до ЄС цей показник становить 3,1 % [21].

В останні два роки (2014-2016 рр.) інфляція коливається надзвичайно високими значеннями. Визначальним фактором високих темпів інфляції були військові дії на сході країни..

Виконаємо економіко-математичне моделювання залежності динаміки реального ВВП від рівня інфляції в Україні на досліджуваному часовому інтервалі. Оскільки, спостережуваний період складається з якісно різних часових відрізків, побудуємо для кожного з них окрему економіко-математичну модель.

Часовий відрізок 1996-2000 рр. характеризується порівняно стабільним значенням реального ВВП та різкими перепадами рівня інфляції. Середнє

значення рівня інфляції для цього періоду становить 22%. Про залежність реального ВВП від рівня інфляції тут говорити важко.

У період 2002-2008 рр. стійке зростання реального ВВП супроводжується зростанням рівня інфляції. Зміни інфляції достатньо сильно впливають на обсяг реального ВВП. Середнє значення рівня інфляції для цього проміжку становить 10%.

Регресійна модель залежності реального ВВП від рівня інфляції на цьому часовому проміжку має вигляд:

$$y^* = 1.604x + 494.962. (1)$$

Тут x – рівень інфляції (%), y^* – значення реального ВВП (млрд. грн.). Коефіцієнт детермінації є достатньо високим і становить $R^2 = 0.874$, що свідчить про адекватність побудованої моделі (рис. 2.3).

У період 2009-2016 рр. ріст реального ВВП помітно сповільнився. Це супроводжувалось зниженням рівня інфляції аж до нульової відмітки у 2012-2013 роках. Середнє значення рівня інфляції для цього проміжку становить 5% [2]. Залежність обсягу реального ВВП від рівня інфляції для 2009–2013 років представлена на рис. 2.4. У період 2014-2016 рівень інфляції значно зріс, внаслідок нестабільної внутрішньої та зовнішньої ситуації в країні

Для досліджуваного періоду є характерною негативна залежність обсягу реального ВВП від рівня інфляції.

$$y = 11.604x + 494.962$$

$$R^2 = 0.874$$

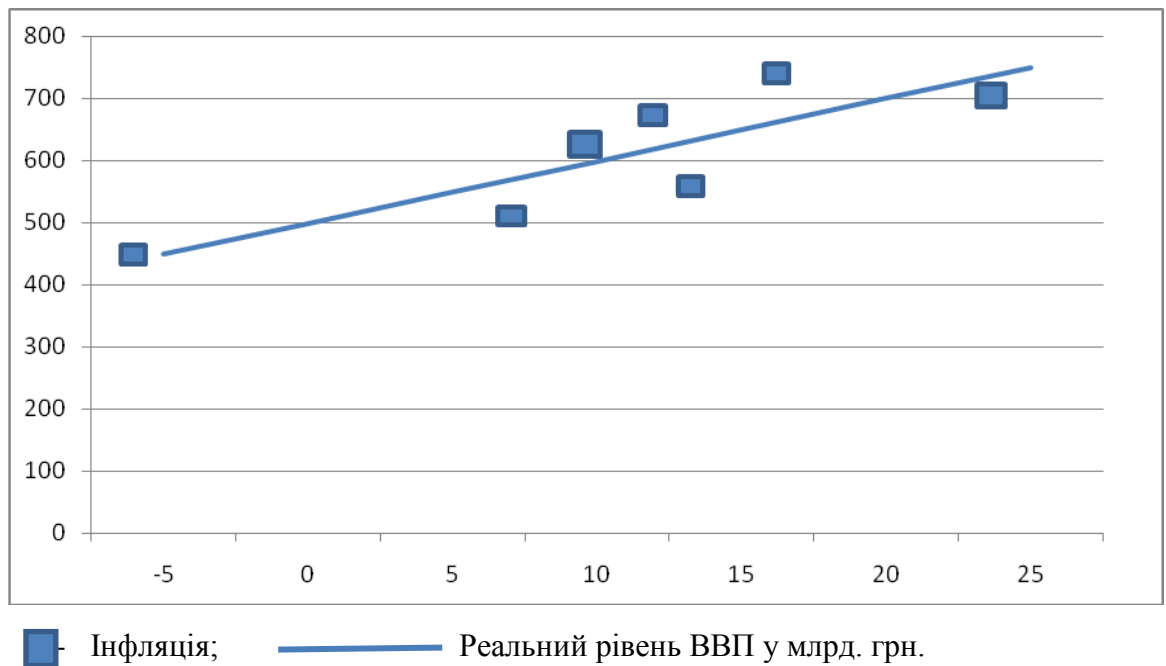
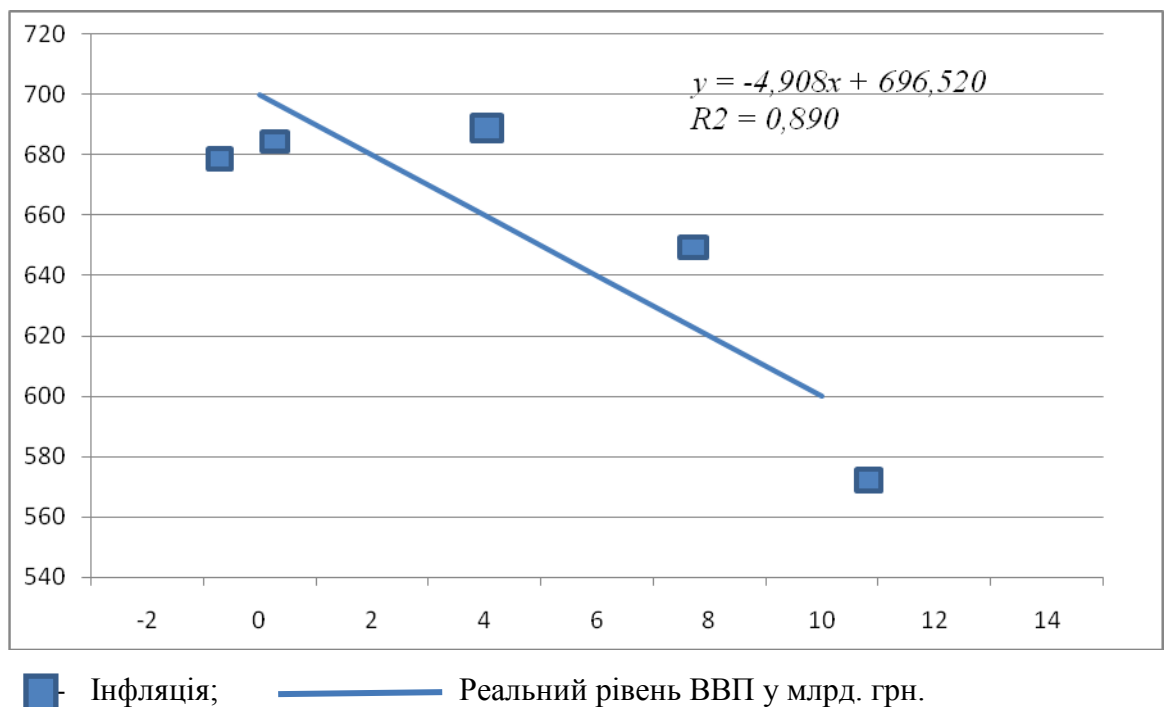

Рис. 2.3. Регресійна модель залежності ВВП від рівня інфляції для 2002-2008 рр.

(Складено за [7])

Рис. 2.4. Регресійна модель залежності ВВП від рівня інфляції для 2009-2016 рр.

Регресійна модель залежності реального ВВП від рівня інфляції на цьому часовому проміжку має вигляд:

$$y = -4.908x + 696.520(2)$$

Коефіцієнт детермінації моделі становить $R^2 = 0.890$. Повна характеристика обох, побудованих нами, моделей наведена у табл. 2.2.

Таким чином, на протязі останнього десятиріччя спостерігалися дві якісно різних ситуації. На проміжку 2002-2008 рр. зростання реального ВВП супроводжувалось достатньо високим (зростаючим) рівнем інфляції. На проміжку 2009-2016 рр. більш повільне зростання реального ВВП супроводжувалось падінням рівня інфляції. Це свідчить про те, що рівень інфляції може по-різному впливати на ріст реального ВВП у країні в залежності від загальноекономічної ситуації.

Таблиця 2.2

Параметри, показники якості та статистичної значущості регресійних моделей залежності обсягу реального ВВП від рівня інфляції

Показники	Умовні позначення	Періоди	
		2002 – 2008	2008 – 2015
Рівняння парної лінійної регресії	$y = a_0 + a_1 * x$	$y = 11.604 * x + 494.962$	$y = 696.520 - .908 * x$
Коефіцієнти регресії	a_0	494.962	696.520
	a_1	11.604	- 4.908
Коефіцієнт детермінації	R^2	0.874	0.890
Коефіцієнт кореляції	R	0.935	0.943
Критерій Фішера	F	34.77	24.26
Критичне значення критерію Фішера	$F_{кр}$	6.61	10.13
Критерій Стьюдента	ta_0	19.08	97.77
	ta_1	5.90	4.93
Критичне значення критерію Стьюдента	tkp	2.57	3.18

(Складено за [7])

В умовах стабільного розвитку економіки, коли витримуються співвідношення між основними макропоказниками, врівноважується попит і пропозиція грошової і товарної маси інфляція (помірна) стимулює виробництво, сприяє зростанню сукупного попиту швидше, ніж відбувається зростання цін, і тим самим забезпечує зростання реального ВВП [7, с. 34]. При економічній кризі позитивний ефект спричиняє стримування інфляції.

Для пом'якшення кризових явищ в економіці використовується такий фінансовий інструмент як девальвація. Девальвація використовується в ситуації, коли інші грошово-кредитні інструменти вже вичерпали свої потенційні можливості або своєчасно не були застосовані для поліпшення фінансово-економічного стану держави. Девальвація має як позитивні, так і негативні наслідки. До позитивних результатів використання девальвації слід віднести закріплення на зовнішніх ринках національних товаровиробників конкурентоздатної продукції, зниження цін на товари. Девальвація стимулює економічне зростання на певному відрізку часу, оскільки укріплюється грошово-кредитна система держави.

Економічний ефект від девальвації залежить від темпів зростання цін і інфляції. якщо загальний рівень цін і інфляції будуть збільшуватися швидкими темпами, то це приведе до втрати позитивних результатів девальвації. Тому політика Національного банку України у 2009-2014 роках була спрямована на стримування рівня інфляції. Девальвація гривні в кінці 2008 року привела до падіння ВВП – до 14,8%, однак дала певний поштовх до зростання експорту у 2010-2011 рр. та зростання ВВП (відповідно 4,1 % та 4,5%). Проте, несприятлива кон'юнктура на світових ринках та невикористання інших грошово-кредитних та фіскальних інструментів призвело до зниження темпів зростання ВВП у 2012-2013 рр. [7, с. 35].

Побудовані нами регресійні моделі можна використовувати для економічного аналізу впливу рівня інфляції на ріст реального ВВП. Однак, використання цих моделей для прогнозування обсягу ВВП не є доцільним оскільки існує значна залежність параметрів моделі від загальноекономічної ситуації, яка динамічно змінюється. Крім того, слід мати на увазі, що крім рівня інфляції, який є одним з найважливіших чинників впливу на зростання ВВП, слід враховувати і інші чинники: податкову політику, стабільність валютного курсу, стабільність політичної ситуації тощо [7, с. 37].

Отже, узагальнюючи результати нашого дослідження, можна зробити висновок, що одним з найбільш важливих факторів впливу на обсяг реального

ВВП є рівень інфляції. Однак, вплив цього фактора, є якісно різним у залежності від загальноекономічної ситуації. В умовах стабільного розвитку економіки інфляція (помірна) стимулює виробництво, сприяє зростанню сукупного попиту швидше, ніж відбувається зростання цін, і тим самим забезпечує зростання реального ВВП. За стабільних економічних умов оптимальним рівнем інфляції в Україні можна вважати значення 10%. Збільшення інфляції до 20% і більше призводить до сповільнення росту реального ВВП. В умовах економічної кризи ефективним інструментом може бути стримування рівня інфляції. Таким чином, можна стверджувати, що інфляційні процеси стимулюють економічне зростання, але лише за стабільних економічних та політичних умов.

Оскільки рівень інфляції в значній мірі можна регулювати завдяки спеціальній політиці центрального банку, це означає, що інфляцію можна використовувати як інструмент управління ростом ВВП. Рівень інфляції можна використовувати як важливий програмний фактор при плануванні розвитку національної економіки України. Але при цьому слід мати на увазі, що вплив рівня інфляції на національну економіку суттєвим чином залежить від загальноекономічної ситуації в Україні та у світі.

РОЗДІЛ 3

Проблеми стабілізації інфляційних процесів та перспективи економічного зростання в Україні

Проблеми стабілізації темпів інфляції та перспективи економічного зростання в Україні багато у чому залежать від грошово-кредитної політики, зовнішніх факторів та стабілізації економічної ситуації в країні.

За прогнозами Міжнародного валютного фонду очікується падіння реального валового внутрішнього продукту України у 2017 році на 5,5% при інфляції 12%. Відновлення зростання реального ВВП до 2% передбачається тільки у 2018 р. і його прискорення до 4% у середньостроковій перспективі.

Девальвація гривні і держпозики приведуть у цьому році до збільшення боргу держсектора до 94% ВВП і збільшення зовнішнього боргу до 158% ВВП. Однак завдяки борговим операціям та бюджетному регулюванню держборг скоротиться приблизно до 71% ВВП в 2020 році.

За умов стабілізації внутрішньополітичної ситуації, припинення військового конфлікту, покращання ринкових очікувань та поступового відновлення економіки у 2017 році очікується зниження темпу приросту споживчих цін до рівня 9,0%. Ці ж чинники сприятимуть продовженню тенденції до зниження інфляції в наступні роки [33].

Монетарний режим фахівці визначають як систему інституцій і механізмів, які забезпечують досягнення монетарних цілей і рівноваги шляхом генерування стабільних очікувань суспільства щодо дій суб'єктів монетарної влади й очікувань останніх щодо реакції суспільства на свої дії. Найпоширеніші мимонетарними режимами є таргетування обмінного курсу, монетарне таргетування, таргетування інфляції. Таргетування обмінного курсу означає підтримання стабільності обмінного курсу гривні. Режим монетарного таргетування базується на кількісній теорії грошей. В основі цього підходу лежить постулат, що в економіці існує стійка залежність між зміною пропозиції

грошей та рівнем інфляції. Впровадження режиму монетарного таргетування передбачає, що центральний банк заздалегідь оголошує свої наміри по зміні грошових агрегатів. Необхідність введення монетарної політики таргетування інфляції обумовлюється дією низки факторів. Одним з ключових факторів є негативний вплив інфляції на рівень життя населення. В якості ще одного фактора виступає негативний вплив інфляції на стабільність розвитку економіки. В наш час забезпечення довгострокового стійкого економічного зростання на основі інвестиційно-інноваційної моделі розвитку неможливо без забезпечення низького рівня інфляції та її передбачуваності.

Таргетування інфляції передбачає оголошення запланованих рівнів інфляції. Саме таргетування інфляції надає суспільству прості і зрозумілі орієнтири. Як показує світовий досвід, суб'єктами таргетування можуть бути: центральний банк, уряд, уряд спільно з центральним банком. Мають місце і різні види режимів інфляційного таргетування. Повне інфляційне таргетування застосовується в країнах, які мають високий або середній рівень довіри з боку економічних суб'єктів до дій центрального банку [29, с. 101].

Центральний банк проводить прозору монетарну політику і відповідає за результати її проведення. Вибіркове інфляційне таргетування застосовується у країнах, де рівень довіри до влади дозволяє підтримувати інфляцію на стабільному і передбачуваному рівні без цілковитої прозорості і відповідальності центрального банку за досягнення інфляційної цілі. Саме стабільність інфляції та її низький рівень дозволяють проводити монетарну політику, спрямовану одночасно і на досягнення інших цілей, як правило, стабілізацію економічного зростання. Спрощене інфляційне таргетування застосовується у країнах, які проголошують широкі інфляційні цілі, як правило, у вигляді певного діапазону коливання цільового показника. Режим спрощеного інфляційного таргетування застосовується на час проведення в країні структурних реформ. Він є базовим для переходу до більш досконалих видів режиму інфляційного таргетування.

В Україні в умовах економічної нестабільності перехідного періоду було впроваджено режим таргетування обмінного курсу. Курсова стабільність ввела в економічну систему дуже необхідну передбачуваність, а курсовий протекціонізм дозволив підтримати орієнтовані на експорт сектори економіки. Але, як показує світовий досвід, проведення монетарної політики за умови застосування режиму інфляційного таргетування надає центральному банку порівняно більше можливостей для досягнення його основних цілей – стабільності національної грошової одиниці та сприяння економічному зростанню. Для ефективного застосування режиму інфляційного таргетування необхідно наступне: інституційна домовленість про цінову стабільність як пріоритетну ціль монетарної стратегії; оголошення середньострокового розміру для показника інфляції. У свою чергу, для забезпечення впровадження в народногосподарську економічну систему цих принципів необхідно: розробити чіткий механізм підзвітності центрального банку; оздоровити стан державних фінансів шляхом розширення податкової бази; зробити зміни у курсовій прив'язці гривні і замість долара ввести кошик валют [29, с. 102]. Ми вважаємо за можливе ввести у кошик окрім долара і євро ще і китайський юань.

Зростання національної економіки неможливе без зростання платоспроможного попиту (виробничого і споживчого), а це потребує збільшення грошової маси. Зростання грошової маси необхідне і для реструктуризації промисловості, ліквідації тіньового сектора. Особливо слід відзначити, що введення в комерційний обіг землі також потребує розширення грошової маси. Тому держава повинна сформулювати довгострокову емісійну політику, яка б задовольняла вирішенню цих проблем і в той же час не розкручувала інфляційну спіраль. Для розширення грошового обігу можливо використовувати збільшення грошової маси через кредити Центрального банку. Як показує світовий досвід, монетарній сфері притаманна консервативна стратегія розвитку, тому неприпустиме застосування різких корекцій динаміки грошових агрегатів. Необхідно підвищити рівень монетизації економіки до рівня монетизації економік розвинутих країн.

Незважаючи на тенденцію до зростання рівня монетизації ВВП, яка має місце ще з 2000 року, рівень монетизації є недостатнім для забезпечення стійкого економічного зростання [32, с. 167].

Фундаментом перетворень може бути тільки добре розвинута й конкурентоспроможна фінансова система, тому необхідно продовжити політику підвищення рівня капіталізації банківської системи. Залучення коштів у банківську систему повинне стати завданням загальнодержавного значення. Оскільки основним кредитором вітчизняної економіки є населення, потрібно розробити заходи щодо подальшого збільшення фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Існує щільний зворотний зв'язок між часткою грошей поза банками та рівнем реального ВВП. Отже, є необхідність максимально повного залучення грошей у банківський обіг для забезпечення ними економіки і стимулювання економічного зростання. Слід відзначити, що такі економічні показники, як зростання та зайнятість в довгостроковому періоді визначаються, в першу чергу, немонетарними чинниками (продуктивність праці, наукові досягнення в області технологій, накопичення капіталу та інші). І хоча всі вони в основному асоціюються з ефективною діяльністю уряду, центральний банк завдяки впровадженню своєї монетарної політики може сприяти економічному зростанню і зайнятості.

Основа розвитку – низька та стабільна інфляція може бути забезпечена завдяки узгодженим діям банку і уряду при формуванні монетарної та фіскальної політики [32, с. 171].

Крім того, монетарна політика центрального банку не повинна негайно відповідати на прояв деяких факторів. Серед них можна виділити зовнішні (значні зміни світових цін на нафту та газ), природні (ріст цін внаслідок надзвичайних подій та природних катастроф, ріст цін внаслідок суттєвих змін в умовах сільськогосподарського виробництва), та внутрішні фактори (зміни курсу національної валюти, не пов'язані з проведенням монетарної політики, зміни в регульованих цінах, значні зміни у непрямих податках).

Миттєве реагування за допомогою інструментів монетарної політики може привести в подальшому до більшої дестабілізації економіки, ніж втрати від підвищення рівня інфляції внаслідок дії цих факторів [33].

Аналіз особливостей застосування монетарних інструментів для забезпечення економічного зростання в Україні дав змогу переконатися в існуванні тісного зв'язку між ефективністю монетарного регулювання та зростанням національної економіки, а також довів тезу про те, що економічне зростання неможливе в умовах нестабільності національної грошової одиниці. Останнє є його необхідною умовою, хоча й недостатньою. Умову достатності забезпечує взаємодія низки суб'єктивних та об'єктивних факторів економічного зростання. Ми вважаємо, що для стимулювання економічного зростання в Україні необхідне тимчасове збереження таргетування валютного курсу. Впровадження режиму інфляційного таргетування в Україні є доцільним лише після забезпечення для цього відповідних умов, якими є подолання диспропорцій у структурі вітчизняної економіки, ліквідація доларизації розрахунків, розвиток інституцій фондового, кредитного, валютного та інших секторів фінансового ринку, а також підвищення ефективності застосування механізмів монетарного і валютного інструментарію. Основним каналом механізму монетарної трансмісії в Україні є канал валютного курсу, а валютні інтервенції – основним інструментом і джерелом зростання пропозиції грошей.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи результати дослідження та виходячи із завдань курсової роботи, ми зробили наступні висновки:

1. Здійснили аналіз наукової літератури щодо ознак, видів та чинників економічного зростання і виявили, що економічне зростання – це збільшення виробництва матеріальних і духовних благ в абсолютних та відносних вимірниках. Залежно від того, за рахунок яких чинників відбувається економічне зростання, доцільно виділити: інтенсивний та екстенсивний, ендогенний та екзогенний, прогресивний і регресивний типи зростання; рівномірне та нерівномірне зростання. Основними чинниками, що впливають на зростання економіки держави є: економічні, політичні, інноваційні, природні, демографічні, психологічні, інвестиційні та форс-мажорні.

2. Розкрили види, причини і наслідки інфляції і з'ясували, що інфляція – це багатофакторний економічний процес, формою прояву якого є зростання цін. У результаті гроші знецінюються по відношенню до реальних активів.

У залежності від темпів зростання цін розрізняють кілька видів інфляції: повзуча (помірна), галопуюча; національна, регіональна і світова інфляції.

Головними причинами інфляції є: інфляція попиту; інфляція пропозиції; прихована інфляція; фінансові та інші фактори інфляції; інфляційні очікування.

Значний рівень інфляції, як правило, призводить до зниження темпів зростання ВВП. При деяких, не надто великих, значеннях темпів інфляції вона супроводжує економічний підйом, хоча і не є його причиною.

3. Проаналізували рівні інфляції та обсяг ВВП в Україні за період 1998-2015 рр. і встановили, що починаючи з 1991 по 1998 рік економічне зростання зменшилось майже на 60% у порівнянні з 1990 роком і весь цей час це падіння супроводжувала гіперінфляція.

У період відносної стабілізації (1998-1999 рр.) спостерігається відсутність значного впливу інфляції на процес зростання. Підвищення темпів інфляції в середньому на 10 в.п. супроводжувалося скороченням темпів падіння ВВП.

У період піднесення з високими темпами приросту ВВП (2000-2008 рр.) зростання темпів ВВП супроводжувалося зростанням темпів інфляції (2000 р., 2003 р., 2004 р., 2006 р., 2007 р.). Основним чинником економічного зростання у ці роки було зростання приватного споживання, перевищення витрат домогосподарств над заощадженнями, що в свою чергу підсилювало інфляцію попиту. Лише у 2001 році за умов економічного зростання відбувалося зниження темпів інфляції, але прямого зв'язку між цими процесами немає, оскільки в основі кожного з них були фактори, які належали різним сферам.

У кінці періоду фінансової кризи (2010 р) в Україні вперше одночасно зростання ВВП перевищило бюджетні прогнози, а інфляція була нижчою, ніж очікувалося. Щодо інфляції реальний показник був кращим на 4%, стосовно економічного зростання – на 0,8%. Головним джерелом економічного зростання в Україні стали зростаючий зовнішній попит і накопичення запасів

Аналіз періоду фінансової кризи і попередніх періодів, дає можливість ще раз переконатися, що прямої залежності між темпами інфляції та економічним зростанням немає. Рівень інфляції є лише одним з можливих важелів управління ростом реального ВВП.

4. Визначили залежність динаміки темпів економічного зростання від рівня інфляції на досліджуваному часовому інтервалі. На протязі останнього десятиріччя спостерігалися дві якісно різних ситуації. На проміжку 2002-2008 рр. зростання реального ВВП супроводжувалось достатньо високим (зростаючим) рівнем інфляції. На проміжку 2009-2013 рр. більш повільне зростання реального ВВП супроводжувалось падінням рівня інфляції. Це свідчить про те, що рівень інфляції може по-різному впливати на ріст реального ВВП у країні в залежності від загальноекономічної ситуації. Крім рівня інфляції, який є одним з найважливіших чинників впливу на зростання ВВП, слід враховувати і інші чинники: податкову політику, стабільність валютного курсу, стабільність політичної ситуації тощо. Інфляційні процеси стимулюють економічне зростання, але лише за стабільних економічних та політичних умов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз інфляції (грудень 2010 року). / Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
2. Аналіз інфляції (грудень 2012 року). / Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
3. Блінов А. Макроекономічні підсумки року / А. Блінов // Вісник Центру. Інформаційний бюлетень Міжнародного центру перспективних досліджень. – 2003. – 29 грудня. – С 214-216. / Електронний ресурс. – Режим доступу: www.icps.com.ua/publications/nl.html.
4. Бюлетень Національного банку України квітень 2009. / Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
5. Гальчинский А. С. Кризис и циклы мирового развития / А. С. Гальчинский. – [2-е изд.]. – К. : АДЕФ-Украина, 2010. – 480 с.
6. Геєць В. Макроекономічна оцінка грошово-кредитної та валютно-курсової політики України до і під час фінансової кризи/ В. Геєць // Економіка України. - 2009. - №2. - С. 5-23.
7. Грицюк І. В. Грошово-кредитні інструменти та їх вплив на економічне зростання / І. В. Грицюк // Ефективна економіка. – 2014. – №11. – С. 32-38.
8. Гронтковська Г. Е. Макроекономіка Навч. посібник / Г. Е. Гронтковська, А. Ф. Косік. – К. : Центр навчальної літератури, 2010. – 672 с.
9. Грос Д. Дилема Брюсея: чи врятує соціальну модель Європи більше інтеграції? / Даніель Грос // День. – 2013. – № 2. – С. 3-5.
10. Данилишин Б. М. Феноменологічні альтернативи економічного зростання України : моногр. у 2 т. – Т. 1 / Б. М. Данилишин, В. В. Микитенко. – К. : Нічлава, 2008. – 336 с.
11. Економіка України: тенденції, оцінки, прогнози. – 2015. – січень. / Електронний ресурс – Режим доступу: www.case-ukraine.com.ua.
12. Економічний словник-довідник / за ред. С. В. Мочерного. – К. : Феміна, 1995. – 368 с.

13. Жук М. В. Передумови формування національної інноваційної системи прискореного розвитку економіки / М. В. Жук // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 7. – С. 30–36.
14. Кейнс Дж. М. Трактат про грошову реформу. Загальна теорія зайнятості, процента та грошей : реферат-дайджест / Дж. М. Кейнс. – К. : АУБ, 1999. – 190 с.
15. Кухарська Н. О. Економічне зростання як основа економічного розвитку / Н. О. Кухарська // Регіональна економіка. - 2007. - №2. - С. 22-32.
16. Медоуз Д. Пределы роста: 30 лет спустя : [уч. пособ.] / Д. Медоуз, Й. Рандерс, Д. Медоуз ; [пер. с англ. Е. С. Оганесян]. – 3-е изд. – М. : Академкнига, 2007. – С. 342-345.
17. Нікіфоров П. О. Дилема «інфляція – економічне зростання»: взаємозв'язок теорії та практики / П. О. Нікіфоров // Вісник Київського нац.ун-ту імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2003. – №64-65. – С. 68-70.
18. Орленко О. Споживчий ринок України в умовах інфляції / О. Орленко // Вісник КНТЕУ. – 2009. – №3. – С. 15-25
19. Паливода К. Вплив грошово-фінансової політики на стан економіки та інвестиції / К. Паливода // Вісник НБУ. – 2008. - №4. – С.63-67.
20. Пасічник Ю. В. Бюджетний потенціал економічного зростання / Ю. В. Пасічник. – Донецьк, Юго-Восток, ЛТД, 2005. – 642 с.
21. Плешакова Н.А. Взаємодія механізмів грошово-кредитної політики в забезпеченні фінансової стабільності України / Н. А. Плешакова, П. А. Мороз [Ел.рес.] / Реж.дост: <http://www.nvisnik.geci.cn.ua/ru/component/k2>.
22. Попова В. В. Факторная теория экономического роста и развития : моногр. / В. В. Попова. – К., 2005. – 450 с.
23. Проданова Л. В. Економічне зростання й економічний розвиток: забезпечення сталості економічної системи : моногр. / Л. В. Проданова. – Донецьк : Схід. видав. дім, 2011. – 400 с.

24. Реверчук О. С. Класифікація видів економічного зростання: історико-аналітичний огляд / О. С. Реверчук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – С. 145–251.
25. Ревчун Б. Економічне зростання чи економічний розвиток? / Б. Ревчун // Економіка України. – 2003. – № 6. – С. 85–88.
26. Річний звіт НБУ за 2008 рік. / Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
27. Роль держави у довгостроковому економічному зростанні / О. Ю. Болховітіцова та ін. ; [за ред. Б. Є. Кваснюка]. – К.: Форт, 2003. – 424 с.
28. Семюелсон П. А. Макроекономіка / Поль А. Семюелсон, Вільям Д. Нордгауз. – К. : Основи, 1995. – 544 с.
29. Сенищ П. Сутність та види економічного зростання: історико-аналітичний аспект / П. Сенищ // Вісник ТНЕУ - №2. - 2013. – С. 100-107.
30. Современные проблемы развития : материалы теор. семин. / отв. ред. В. Г. Хорос. – М. : ИМЭМО РАН, 2010. – 284 с.
31. Статистичний бюлетень НБУ [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=57897.
32. Стельмах В.С. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін : монографія / В. С. Стельмах – К. : Центр наукових досліджень НБУ, УБС НБУ, 2009. – 404 с
33. Філатов В. М. Стабілізація роботи фінансової системи як основа безпеки її функціонування / В. М. Філатов // Збірн.наук. праць Міжн.наук-практ.Ін.-нет-конф.Актуал. пит. безпеки фінансової сист.держ, м. Харків, 21.02.2014 [Ел.рес.] / Реж.дост: http://univd.edu.ua//finbezpeka/92_filatov.pdf.
34. Фрідмен М. Капіталізм і свобода / Мільтон Фрідмен. – К. : Дух і літера, 2010. – 320 с.
35. Хрестоматия по экономической теории / [сост. Е.Ф. Борисов]. – М. : Юристъ, 1997. – 536 с.
36. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. – М. : Прогресс, 1982. – 386 с.

ДОДАТОК А

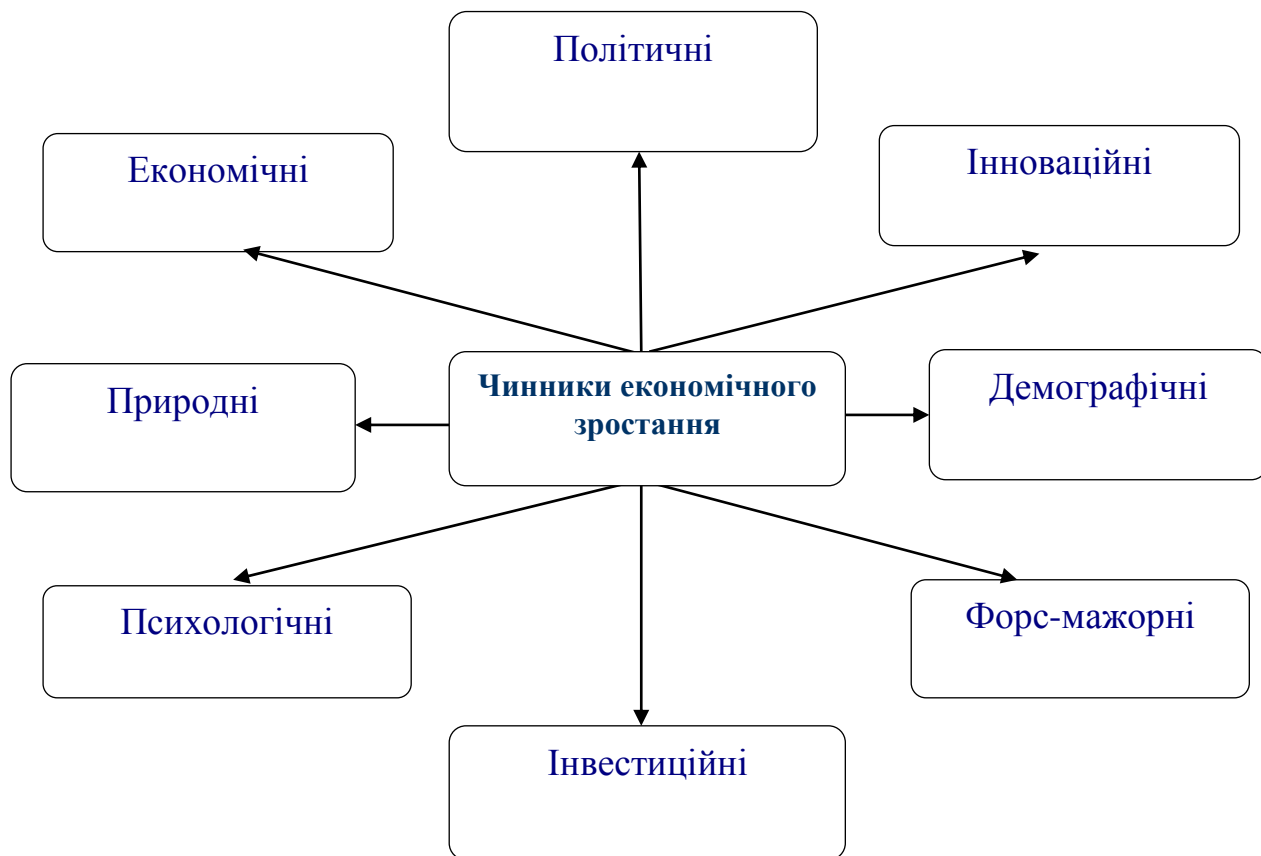

Рис. А.1 Чинники економічного зростання